

2- Şu münâcatın sırr-ı azîmi şudur ki: O vaziyette esbab bi'l-külliye sukut etti.

Şu münâcatın sırr-ı azîmi şudur ki: O vaziyette esbab bi'l-külliye sukut etti. Çünkü o halde ona necat verecek öyle bir zat lâzım ki hükmü hem balığa hem denize hem geceye hem cevvi semaya geçebilsin. Çünkü onun aleyhinde “gece, deniz ve hut” ittifak etmişler. Bu üçünü birden emrine musahhar eden bir zat onu sahil-i selâmete çıkarabilir. Eğer bütün halk onun hizmetkârı ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para faydaları olmazdı. Demek, esbabın tesiri yok. Müsebbibü'l-esbab'dan başka bir melce olmadığını aynelyakîn gördüğünden sırr-ı ehadiyet, nur-u tevhid içinde inkişaf ettiği için şu münâcat birdenbire geceyi, denizi ve hutu musahhar etmiştir.

Şu münâcatın sırr-ı azîmi şudur ki:

Bu duanın büyük sırrı şudur. “Sırr-ı azîm” ifadesi, bu duanın sadece lafzında değil, derin manasında saklı bir hakikatin olduğunu gösterir. Bu sır, duanın neden bu kadar çabuk kabul edildiğini açıklar.

O vaziyette esbab bi'l-külliye sukut etti.

O durumda, bütün sebepler tamamen, geçersiz hale geldi, işe yaramaz oldu. Dünyevi bütün kapılar kapandı, bildiğimiz bütün çareler sustu.

“Esbab” kelimesi, bir sonuca ulaşmak için başvurulmuş maddî sebepler, vasıtalar, yöntemler demektir. “Bi'l-külliye” tamamen, bütünüyle anlamındadır. “Sukut etti” ise düştü, çöktü, işlevini kaybetti demektir.

Esbab; yani beşerin güvendiği o sahte kaleler, maddî vasıtalar ve beşerî imkânlar, bir yaprak gibi dökülüp çöktü. **Bi'l-külliye;** zerre miktar bir umut kalmayacak şekilde, bütünüyle... **Sukut etti;** yani tahtından indirildi, işlevini yitirdi ve bir toz bulutu gibi dağıldı.

Hazret-i Yunus o anda şunu gördü: Kurtulmak için gemi lazımdır ama gemiden atılmıştır. Yüzücü lazımdır ama denizin ortasındadır. Yardım edecek insanlar lazımdır ama kimse yoktur. Balıktan kurtulmak lazımdır ama balığın içindedir. Geceden kurtulmak lazımdır ama gece dört bir yanı sarmıştır. Hiçbir sebep işe yaramaz. Bütün sebepler iflas etmiştir.

O anda hiçbir sebep, bu amansız denklemi çözmeye yetmezdi. Sebepler iflas etmiş, maddî vasıtalar hükmünü yitirmişti. Yer sustu, gök sustu, deniz sustu...

Çünkü o halde ona necat verecek öyle bir zat lâzım ki hükmü hem balığa hem denize hem geceye hem cevvi-i semaya geçebilsin.

Kurtuluşun kapıları sadece kapanmamış, sanki hiç var olmamış gibi mühürlenmişti. Zira ona necât verecek olan Kudret; öyle bir azamete sahip olmalıydı ki, hükmü aynı anda hem balığın kalbine, hem denizin dibine, hem gecenin bağına, hem de gökyüzünün en ücra köşesine geçebilmeliydi.

Hazret-i Yunus o anda dört şeyin kuşatması altındadır:

- **Balık:** Onu karanlık bir hücre gibi yutmuş, hürriyetini elinden almıştı.
- **Deniz:** Onu soğuk bir kefen gibi sarmış, nefes yollarını tıkamıştı.
- **Gece:** Onu kara bir perde gibi örtmüş, umudun rengini silmişti.
- **Cevv-i Semâ (Gökyüzü):** Boşluğuyla üzerine çökmüş, onu kimsesizliğin ortasında bırakmıştı.

Yeryüzünün bütün kuvvetleri bir araya gelse, bu dörtlü kuşatmayı dağıtmaya yetmezdi. Bir dalgıç denize dalabilir, fakat balığın kalbindeki merhameti uyandıramazdı. Bir komutan balığı dize getirebilir, fakat zifiri geceyi şafağa boğamazdı. En parlak ışık geceyi yırtabilir, fakat kudurmuş dalgaları bir sütlimane çeviremezdi.

Anlaşıldı ki: Bu dört zıt kuvveti aynı anda dize getirecek güç, sadece sebeplerin üstünde olan; balığın dizginini, denizin dalgasını ve gecenin karanlığını birer memur gibi elinde tutan **Zât-ı Zülcelâl'e** mahsustur. İnsanın bittiği o "sıfır noktası", kâinatın Hâkimi olan Allah'ın, kulunu bir mucizeyle yeniden var ettiği noktadır.

Çünkü onun aleyhinde "gece, deniz ve hut" ittifak etmişler.

Çünkü onun aleyhinde gece, deniz ve balık birleşmiş, anlaşmış, ittifak yapmışlardır.

"Hut" balık demektir. Bu üç varlık, Hazret-i Yunus'un aleyhinde bir ittifak kurmuştur. Gece

onu görünmez kılar, kimsenin onu bulmasını engeller. Deniz onu boğmak, içinde kaybetmek ister. Balık ise onu yutup sindirmek, yok etmek ister. Üçü birden aynı hedefe yönelmiştir.

- **Gece**, kara bir zırh gibi kuşanmış, onu dünyanın gözünden saklamıştır. Görevini yapar; sessizce perdeyi çeker ki kimse onu bulamasın, hiçbir yardım eli ona ulaşmasın.
- **Deniz**, hırçın dalgalarıyla sahneyi devralır. Onu derinliklerinde boğmak, yutmak ve bir daha gün yüzüne çıkarmamak üzere karanlık sularında kaybetmek ister.
- **Hut (Balık)**, bu şer ittifakının son halkasıdır. Onu bir zindan gibi yutup sindirmek, varlığını yeryüzünden tamamen silmek için pusuda bekleyen canlı bir mezardır.

İşte tam o noktada idrak edilir ki: Bu karanlık ittifakı bozacak olan; ne bir insan gücü, ne de bir tesadüftür. Gecenin karanlığını, denizin hırçınlığını ve balığın iştahını aynı anda yaratan kimse, bu ittifakı ancak O bozabilir.

Anlaşıldı ki: Eğer kâinatın tüm unsurları sana karşı birleşmişse, sen de bütün kâinata hükmü geçen **Mutlak Kudret**'e sığınmalısın. Çünkü O, gecenin perdesini yırtar, denizi selamet kılar ve balığı bir kurtuluş gemisine çevirir. **O'nun bir "Ol" emri, binlerce ittifakın hükmünü yerle bir etmeye yeter.**

Bu üçünü birden emrine musahhar eden bir zat onu sahil-i selâmete çıkarabilir.

Kurtuluşun tek bir şartı vardır: Bu ittifakı kuranları, birer itaatkâr memura dönüştürecek bir **Zât**. Öyle bir Zât ki; geceyi, denizi ve balığı aynı anda **musahhar** kılmalı; yani her birini birer uysal nefer gibi emrine boyun eğdirmelidir.

Zira bu dehşetli denklemde, halkalardan biri bile çözülmezse kurtuluş sadece bir hayaldir:

- **Balık** emir almadan o devasa ağzını açmaz; o bir zindan mıdır yoksa bir tahtel bahir mi, buna ancak Sahibi karar verir.
- **Deniz** durulmadan, o hırçın dalgalar sütliman olmadan sahil-i selamete varmak muhaldir; suyu yol kılan ancak O'dur.
- **Gece** yarılmadan, o kara perde ortadan kalkmadan ruhun ufkuna ışık sızmaz; karanlığı aydınlığa değiştiren ancak O'dur.

Bu üç varlık, aslında birer kapıdır ve her birinin kilidi aynı eldedir. İnsan eliyle bu kilitlerin birini zorlasanız, diğeri üzerinize kapanır. Balığı yarsanız denizde boğulursunuz, denizden çıksanız gecenin körlüğünde kaybolursunuz.

Fakat **Müsebbibü'l-Esbab** olan Allah, tek bir emirle kâinatın çehresini değiştirir: Balığa **"Boşalt!"** der; balık emniyetli bir gemi olur. Denize **"Dur!"** der; deniz pürüzsüz bir yol olur.

Geceye “**Yarıl!**” der; karanlık nura inkılap eder.

Eğer bütün halk onun hizmetkârı ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para faydaları olmazdı.

Burada, aklın ve hayalin sınırlarını zorlayan bir **acziyet tablosu** vardır. Öyle bir nokta ki; yeryüzündeki tüm insanlar, ordular ve teknolojiler Hazret-i Yunus’un (a.s.) imdadına koşsa, bütün beşeriyet onun etrafında tek yürek olsa, yine de netice değişmeyecekti: **Beş para faydaları olmazdı.**

- Hangi güç, fermanıyla zifiri **geceyi** ortadan kaldırıp güneşi vaktinden evvel doğurabilir?
- Hangi ordu, kudurmuş bir **denize** “Sakinleş!” deyip onu sütlüman bir yola çevirebilir?
- Hangi teknoloji, devasa bir **balığın** midisini bir selamet sarayına dönüştürüp, o canavarı bir hizmetkâr gibi kıyıya yanaştırabilir?

Ne bir gemi o fırtınaya dayanabilir, ne bir fener o geceyi aydınlatabilir, ne de bir dostun sesi o derinliklere ulaşabilir. Yardımı beklenen mahlukatın kendisi de o geceye, o denize ve o kadere mahkûmdur. Mahkûm, mahkûmu kurtaramaz; aciz, acize çare olamaz.

Demek, esbabın tesiri yok.

Sebepler, kudretin önündeki ince bir perdeden ibarettir. Hazret-i Yunus’un (a.s.) o fırtınalı gecede balığın karnında keşfettiği asıl hazine budur: **Demek, esbabın tesiri yok.**

Kâinat bir sahnedir ve bu sahnede gördüğümüz her sebep, sadece birer perdedir. İnsan, sığ bir bakışla güneşi ısıtıyor, ilacı iyileştiriyor, ateşi yakıyor sanır. Oysa Hazret-i Yunus o dehşetli anda, bu sahte ilahların ve yalancı kuvvetlerin maskesinin düştüğünü gördü.

Anladı ki; sebeplerin elinde ne bir hayat, ne bir ölüm, ne de bir şifa vardır. Sebepler, “**İzzet ve Azamet**” gereği yaratılmış birer perdedir; Allah’ın doğrudan tecelli eden kudretini beşerî nazarlardan saklayan zarif bir örtüdür.

Hazret-i Yunus, balığın karanlık midesindeyken sebeplerin **hükümsüzlüğünü** iliklerine kadar hissetti. Eğer sebebin bir hükmü olsaydı, devasa balığın o iştahlı midesinde çoktan yok olup gitmesi gerekirdi. Fakat O, sebepleri bir kenara itip doğrudan doğruya **Müsebbibü’l-Esbab’a** (Sebepleri Yaratan’a) yöneldi.

Bu hakikati kavrayan bir ruh için artık ne korku ne de boş bir beklenti kalır. Sebeplere

güvenmeyen, onlardan korkmaz da... Gecenin karanlığına, denizin hırçınlığına veya balığın dişlerine boyun eğmez. Bilir ki; her şeyin dizgini, her olayın anahtarı ve her mahlukun kalbi tek bir El'dedir.

Müsebbibü'l-esbab'dan başka bir melce olamadığını aynelyakîn gördüğünden

Bu ifade, bir kulun varabileceği en yüksek idrak makamını, yani “**yakîn**” mertebesini anlatır. Hazret-i Yunus (a.s.), o zifiri karanlıkta bir teoriyi test etmiyor; hayatının en büyük fırtınasında hakikatin ta kendisini tadıyordu.

O dehşetli anda Hazret-i Yunus (a.s.), kâinatın sahte ışıklarının birer birer söndüğünü ve geriye sadece tek bir **Güneş**'in kaldığını gördü. Bu, bir kitap cümlesi değil; balığın karnında, denizin dibinde, gecenin kalbinde bizzat yaşanmış bir **aynelyakîn** tecrübeydi.

Yani o hakikati; bir başkasından duymuş gibi değil, bir tahminden öte, sanki gözüyle müşahede ediyormuşçasına sarsılmaz bir kesinlikle kalbine nakşetti.

Anladı ki; kâinatın amansız çarkları arasında insanı koruyacak tek bir **melce**, yani tek bir sığınak vardır: O da **Müsebbibü'l-Esbab**'dır. Sebepleri birer perde gibi yaratan, onlara tesir veren ve dilediği an o sebepleri hükümsüz kılan Allah...

- İnsanların sığındığı o “esbab kaleleri” birer kağıt şato gibi yıkıldığında,
- Güvendiği dağlara karlar yağdığında,
- Dostların eli kısa, sebeplerin dili lal olduğunda;

Geriye sadece her şeyi elinde tutan o **Mutlak Kudret** kalır. Hazret-i Yunus, o zindanda yalnız değildi; aksine, sebeplerin kalabalığından kurtulup asıl Sahibiyle baş başa kalmıştı.

Bu öyle bir “yakîn” haliydi ki; artık balığın dişleri onu korkutmuyor, denizin derinliği onu ürkütmüyordu. Çünkü o, balığı yutanın da denizi coşturanın da aynı Zat olduğunu “**aynelyakîn**” görmüştü. Bir çocuk, annesinin kucağındayken dışarıdaki fırtınadan nasıl korkmazsa; Hazret-i Yunus da kâinatın Sahibi'nin rahmet kucağında olduğunu öylece bildi.

İnsan, sebeplerin kapı kapı kapandığı, ümitlerin birer birer söndüğü bir noktaya gelmeden, hakiki melceyi tam manasıyla bulamaz. Zira kalp, sebeplere tutundukça Müsebbibü'l-esbâb'ı perde arkasında bırakır.

Nitekim Cenâb-ı Hak: **وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ**

رَحْمَتَهُ؟ “Onlar ümitlerini kestikten sonra yağmuru indiren O'dur.” buyurur. Bu ayetin

sırrını anlayan Hz. Ömer (r.a) kıtlığın en şiddetli anında, herkesin “Artık ümit kalmadı” dediği

bir hengâmda şöyle demiştir:

“İşte şimdi yağmura kavuştular.”

Çünkü o an, halkın sebeplerden ümidini kesip doğrudan doğruya Müsebbibü'l-esbâb'a yöneldiği andır.

Sözün Özü: Asıl hakikat, sığınacak başka hiçbir yerin olmadığını anladığın o çaresizlik anında, asıl **Melce**'yi bulmaktır. Sebeplerin bittiği yer, Allah'ın doğrudan tecelli ettiği yerdir. Ve o makamda korku, yerini mutlak bir emniyete bırakır.

Sırr-ı ehadiyet, nur-u tevhid içinde inkişaf ettiği için

Hazret-i Yunus'un (a.s.) münacatını bir mucizeye dönüştüren asıl sır; sebeplerin karanlık perdelerini yırtıp, **Tevhidin Nuruna** ve oradan da doğrudan **Ehadiyetin Sırrına** vuslat etmesidir.

Kâinatı ayakta tutan o devasa intizamın arkasında iki büyük tecelli vardır. Biri kâinatı bir bütün olarak kucaklar, diğeri ise kalbin en kuytu köşesine dokunur:

1. Vahidiyet: Kâinatın Umumî Kanunu

Vahidiyet, külden ve bütünde tecelli eden birliktir. Allah'ın bütün kâinatı bir ordu gibi idare etmesi, güneşi her yere aynı cömertlikle göndermesi, baharı tüm yeryüzüne birden giydirmesidir. Bu, azametli ve umumî bir tecellidir; sanki koca bir ordunun nizamı gibidir. Her şey o kanuna bağlıdır ama şahsî ve doğrudan temas perdelerinin arkasındadır.

2. Ehadiyet: Kalbin Özel Sığınağı

Ehadiyet ise; o sonsuz kudretin, bütün kâinatı idare eden o aynı elin, gelip tek bir varlığa hususi bir ilgiyle tecelli etmesidir.

- Vahidiyet güneştir; her yeri aydınlatır.
- Ehadiyet ise; o devasa güneşin, senin elindeki küçük aynada sana özel olarak parlaması, sadece senin gözbebeğine süzülmesidir.

O ordudaki her bir askerin, koca nizam içinde kaybolmayıp, bizzat Kumandan-ı Azam tarafından ismiyle tanınması, şahsi derdinin dinlenmesi ve ona özel bir iltifat edilmesidir.

Nur-u Tevhid İçinde Bir İnkişaf

Hazret-i Yunus, balığın karnında şunu gördü: Kâinatın umumî kanunlarına göre (Vahidiyet), bir balık insanı yutar ve sindirir. Gece karanlıktır, deniz boğucudur. Kanun budur.

Fakat o, tam o anda öyle bir **ihlas** ile yöneldi ki; sebeplerin ve kanunların perdesini yırttı. Ve

gördü ki; koca kâinatı çeviren o aynı El, şu an benimle... Balığın karnındaki o yalnız kulu gören, sesini işiten ve ona özel bir rahmetle muamele eden bir **Ehadiyet** tecellisi var.

İşin En Latif Sırrı Şudur: Kâinat, vahidiyetin muazzam nizamıyla ayakta durur; fakat insan kalbi, ancak ehadiyetin şefkatiyle teselli bulur. Çünkü kul, uçsuz bucaksız galaksileri idare eden bir Kudret'in, aynı zamanda kendi kalbindeki ince sızıyı duyduğunu ve onu tek başına, şahsen sevdiğini bilmek ister.

İşte o an; ateş yakmaz (İbrahim olur), deniz boğmaz (Musa olur), balık yutmaz (Yunus olur). Çünkü artık kanunlar susmuş, doğrudan doğruya **Zât-ı Ehad** konuşmaya başlamıştır.

Şu münâcat birdenbire geceyi, denizi ve hutu musahhar etmiştir.

Bu münacatla bir anda; kâinatın çehresi saniyeler içinde değişti. **"Birdenbire"**... Hiç duraksamadan, mühlet istemeden ve sebeplerin hantal çarklarına takılmadan... O tek bir nida, o samimi itiraf; geceyi, denizi ve balığı anında **musahhar** kıldı.

Varlığın o güne dek bildiği bütün sert kanunlar, bir "Ol" emriyle diz çöktü. Az evvel cellat gibi üzerine çullanan unsurlar, birer sadık hizmetkâra dönüştü.

O an kâinat, Hazret-i Yunus'un (a.s.) hıçkırıklarıyla yeniden şekillendi:

- **Gece;** onu görünmez kılan o kara kefeni üzerinden sıyırıp attı. Bir düşman gibi sarmalarken, ansızın şafağın emzirdiği nurlu bir sabahın müjdecisi oldu. Karanlık, vuslatın aydınlığına boyun eğdi.
- **Deniz;** onu yutmaya ant içmiş bir canavar gibi kükrerken, birdenbire sütliman bir yola, şefkatli bir beşiğe dönüştü. Boğmak için sıkıdığı o devasa kollarını, kulu sağ salim karaya ulaştırmak için bir selamet köprüsü kıldı.
- **Hut (Balık);** iştahla yuttuğu o avı sindirmek yerine, karnını bir ibadethane, gövdesini ise okyanusları aşan sarsılmaz bir gemi yaptı. Vazifesi yok etmektir, ancak o an korumakla şereflendi.

Sebeplerin hükümdarı olan Allah, kuluyla arasındaki perdeleri kaldırdığında; eşyanın hakikati değişir. Artık ateş serinliktir, kuyu saraydır, balık ise bir denizaltı gemisidir.

Zira kâinatın gerçek Sahibi konuştuğunda; bütün mahlukat susar ve sadece O'nun emrine itaat eder. Hazret-i Yunus'un duası, kâinatın şifresini çözmüş ve düşman ittifakını, rahmetin ittifakına dönüştürmüştür.